

Alexandru Călinescu. „Epoca de aur” a propagandei

written by [Alexandru Călinescu] | February 25, 2020

Pasionantă (și în cel mai înalt grad instructivă) este, în cartea lui Cosmin Popa, reconstituirea luptelor de culise, lupte crâncene pentru a intra în grațiile lui Ceaușescu și de a obține, implicit, posturi și favoruri consistente.

O pertinentă cronică semnată de Cristian Pătrășconiu (în revista **22**, din 4-17 februarie a.c.) mi-a atras atenția asupra cărții lui Cosmin Popa ***Intelectualii lui Ceaușescu și Academia de Științe Sociale și Politice (1970-1989)***, apărută în colecția Kronica a editurii Litera. Cosmin Popa este un istoric specializat în comunismul est-european și care a consultat, în cercetarea sa, mai multe fonduri de arhivă, mai ales arhiva CC al PCR. Autorul arată că, din capul locului și în pofida acelei scurte perioade de relativă liberalizare din anii 1965-1968, Ceaușescu a fost preocupat să controleze viața culturală și să construiască un aparat de propagandă supradimensionat. În acest scop a fost creată, în 1970, Academia de Științe Sociale și Politice (ASSP) care s-a vrut, în concepția liderului suprem, vârful de lance al propagandei de partid. Și mai era ceva: noua academie se dorea o replică la Academia RSR, instituție pe care soții Ceaușescu o disprețuiau profund, deși devin ei înșiși academicieni și deși mulți dintre membrii de frunte ale Academiei s-au dat la lingușeli dezgustătoare. ASSP se adaugă altor instanțe, botezate mai mult sau mai puțin pompos, care aveau drept misiune, pe lângă glorificarea lui Ceaușescu, rescrierea istoriei. În consecință, istoricii au fost prima țintă a partidului. Nu era greu: o serie de istorici de valoare din vechea gardă, în frunte cu Emil Condurachi, Constantin Daicoviciu, Andrei Oțetea, se puseseră în slujba PCR seduși, poate, și de naționalismul pe care partidul îl afișa tot mai ostentativ. Când se pun bazele ASSP, lista „fondatorilor” arată un eclecticism frapant: oameni de știință autentici stăteau alături de politrucii de frunte, iar ulterior vedem cum sunt promovați „istoricii de partid”, cei care se bucură de deplină

încredere (Ștefan Ștefănescu, Virgil Cândea, Ștefan Pascu, Dumitru Berciu) plus niște activiști transformați peste noapte în istorici (e cazul trist-celebrului cuplu Ardealeanu-Mușat).

Nicolae și Elena Ceaușescu își continuă, în același timp, acțiunea de sabotare a Academiei RSR. Cei care (mă refer aici la cei tineri) își fac iluzii în ce privește situația cercetării din anii '70 – '80 găsesc în cartea lui Cosmin Popa o mulțime de date ce arată că, dimpotrivă, muncii de cercetare i se puneau bețe în roate, că erau desființate sau comasate institute de cercetare, că partidul practica, mai ales în ultimul deceniu de comunism, austeritatea, suprimând posturi și tăind fondurile necesare documentării etc. Plecărilor în străinătate sunt tot mai rare și de ele beneficiază în special câțiva privilegiați, oameni de încredere pe care partidul îi crede eficienți în propaganda externă.

Cosmin Popa consideră, cu temei zic eu, că vizita lui Ceaușescu în China și în Coreea de Nord a avut de fapt un rol secundar în închistarea dogmatică a regimului. Liderului de la București nu avea cum să-i placă așa-zisa „revoluție culturală” chineză, care punea în pericol supremația partidului. E posibil ca lucrurile pe care le văzuse în Coreea de Nord să-i fi mers la inimă, dar asta fiindcă regăsea un model drag sufletului său, modelul stalinist. Cosmin Popa folosește – și bine face – în mai multe rânduri formula „stalinism național” pentru a defini politica dusă de Ceaușescu. Situația se agravează după Congresul Culturii și Educației Socialiste din iunie 1976 ce marchează favorizarea culturii de masă (festivalul „Cântarea României”) în detrimentul profesionalismului. Sub influența lui Iosif Constantin Drăgan, om de afaceri din Italia, Ceaușescu dă undă verde tracomaniei și protocronsimului, pseudo-teorie care vedea peste tot – în arte, în filozofie etc. – priorități românești. Istoricilor li se cere să arate că dacii aveau un stat unitar și centralizat (veritabilă obsesie ceaușistă) și că, de fapt, întreaga istorie a românilor duce, în chip fericit și imperios necesar, la... crearea Partidului Comunist Român.

Pasionantă (și în cel mai înalt grad instructivă) este, în cartea lui Cosmin Popa, reconstituirea luptelor de culise, lupte crâncene pentru a intra în grațiile lui Ceaușescu și de a obține, implicit, posturi și favoruri consistente. Urmărim cum se desfășoară personaje extraordinare, precum Miron Constantinescu și Mihnea Gheorghiu, cu o uluitoare capacitate de a se reinventa și de a re-câștiga poziții de frunte. Dar nu numai acești intelectuali deveniți activiști și nu numai trepădușii practică baletul grotesc al lingușirii „conducătorilor iubiți”, ci și nume mari ale culturii românești ce dau dovadă de o imaginație inepuizabilă în ce privește temenelile și elogiile deșănțate. În final, până și ASSP intră într-un con de umbră, Ceaușescu – tot mai mefient și mai paranoic – neavând încredere decât în secția de propagandă a Comitetului central. Iar deznodământul acestei triste, lamentabile povești îl știm cu toții.

Text publicat în premieră în Ziarul de Iași, aici!